

Gezondheidsproblemen door
vieze lucht in het vliegtuig

47

wetenschap

Ouderdomsdiabetes sinds 1989 stabiel

Een groot bevolkingsonderzoek van de VU heeft laten zien dat 8 procent van de Nederlandse bevolking op middelbare leeftijd ouderdomsdiabetes – diabetes type 2 – heeft. In 1989 kwam de ziekte even vaak voor. Promovendus Esther 't Riet vond wel een toename van bloedsuikerwaarden van gemiddeld 14 naar 18 procent.

‘Een andere opstelling was

De nieuwe opstelling van de afdeling Nederlandse archeologie in het Rijksmuseum van Oudheden (RMO) in Leiden is geopend. Met de chronologie als uitgangspunt. Er is twee jaar aan gewerkt.

JOOST VERMEULEN

De grootschalige herinrichting van de afdeling Nederlandse archeologie, waaraan ruim twee jaar is gewerkt, was hard nodig. Want sinds de vorige opstelling begin van deze eeuw was afgebroken, had het publiek slechts af en toe een glimp kunnen opvangen van de enorme hoeveelheid archeologisch materiaal die in dit museum in de afgelopen tweehonderd jaar is verzameld. Nu zijn in een spectaculaire opstelling ruim tweeduizend objecten te bewonderen. En ook de chronologie, lang weggeweest, is weer terug in het museum.

“Dé Nederlandse archeologie bestaat niet,” zegt Annemieke Willemse, die voor het museum in Leiden verantwoordelijk is voor de periode vanaf de late oudheid tot de middeleeuwen, op de persconferentie van de opening van de nieuwe afdeling Nederlandse archeologie in het Rijksmuseum van Oudheden. “Natuurlijk is er een grote lijn te ontdekken in al dat materiaal dat in de laatste tweehonderd jaar uit de Nederlandse bodem te voorschijn is gekomen. De geschiedenis beweegt zich immers van toen naar nu. Maar tegelijkertijd zie je dat die beweging niet overal even hard gaat. En dat ontwikkelingen niet overal hetzelfde zijn. Zo laten de op-

gravingen zien dat na het vertrek van de Romeinen op bepaalde plekken een enorme economische recessie optreedt, terwijl op andere plaatsen die achteruitgang nauwelijks waarneembaar is.”

Datzelfde geldt voor de prehistorie, vult haar collega Luc Amkreutz aan. “Je kunt op basis van het archeologische materiaal niet anders dan constateren dat in het zuiden van Nederland de overgang van een bestaan als jager/verzamelaar naar dat van landbouwers veel eerder

servatoren uit de vele duizenden objecten die in de depots van het museum opgeslagen lagen en die samen een periode van 300.000 jaar beslaan, een vaste overzichtspresentatie van de Nederlandse archeologie samenstellen. “In 1993 was de presentatie van de Nederlandse archeologie voor het laatst grondig aangepast. Sindsdien is er niet alleen veel nieuw materiaal beschikbaar gekomen, bijvoorbeeld van de opgravingen in Dorestad of de eerste delen van een Neanderthaler schedel die nog pas vorig jaar werd gevonden, er zijn ook heel veel nieuwe wetenschappelijke inzichten die een nieuwe opstelling echt noodzakelijk maakte.”

De oude opstelling was, helemaal in de geest van die tijd, thematisch van opzet. Objecten van heel verschillende vindplaatsen en uit heel verschillende periodes moesten samen het verhaal vertellen over bijvoorbeeld religie, de ontwikkeling van de landbouw, stedenbouw of handelscontacten. Het probleem van die keuze was echter dat de chronologie volledig zoek raakte. “De bezoeker had soms geen idee in welke periode hij verzeild was geraakt.”

Amkreutz en zijn collega hebben er in de nieuwe opzet voor gekozen om die chronologie duidelijk terug te brengen. “Dat doen we door heel specifieke plekken die representatief zijn voor een bepaalde periode te benadrukken”.

“We zoemen steeds in op die ene plek,” zegt Annemarieke Willemse. “Dus als je iets wilt vertellen over de klokkekercultuur (van 2700 tot 2100 v. C.) moet je niet alleen de tien mooiste vazen laten zien, maar alle vondsten die in één hunebed (D19 bij Drouwen) gedaan zijn bij elkaar in een vitrine zetten, inclusief de mindere of zelfs gebroken stukken. Op die manier kun je laten zien hoe zo’n hunebed functioneerde en dat men daar generaties lang hun doden bijzette. En zelfs dat er in zo’n periode verschillen gaan optreden.”

De wetenschappelijke keuze voor een combinatie van chronologie

‘Meer kennis en materiaal vroegen om vernieuwing’

plaatsvindt dan in het noorden. Daar zit soms wel duizend jaar tussen. Je kunt dus als archeoloog niet zeggen: toen was het in heel Nederland zus of zo. Hooguit kun je iets zeggen over hoe het er op een bepaald tijdstip op één plek aan toeging.” Toch moesten de beide con-

Alle vondsten uit hunebed D19 bij Drouwen.

De nieuwe afdeling ‘Archeologie van Nederland’ in het Rijksmuseum van Oudheden

met specifieke vondstplekken is binnen de archeologische musea uniek te noemen. Een aantal musea (bijvoorbeeld het Drents museum in Assen) is men nu ook bezig vaste presentaties te vernieuwen. En daarin keert de chronologie soms ook weer terug als uitgangspunt. Maar daarbij staan dan altijd de individuele stukken centraal. Amkreutz: “Dat is natuurlijk begrijpelijk, want het publiek wil de belangrijkste stukken uit een verzameling kunnen zien. Alleen wij zijn ervan overtuigd dat die topstukken nog

meer aan waarde winnen als ze getoond worden binnen de context van hun vindplaats.”

Een mooi voorbeeld van wat conservatoren bedoelen vormt de manier waarop nu de vondsten uit het beroemde koningsgraf van Os (rond 700 v. C.) worden getoond: niet alleen, zoals vroeger, de grote crematiebeker en het zwaard laten zien, maar de hele inventaris van dit graf als een eenheid presenteren. Die keuze om de vindplaatsen centraal te stellen, heeft ook

Matige universiteiten halen de top 50 niet

De vijf Nederlandse universiteiten in de top 100 van beste instituten halen geen van alle de top 50, blijkt uit de jaarlijkse World Reputations Ranking. De TU Delft staat op plaats 51, gevolgd door de UvA (71), Utrecht (78) en Leiden (87). Wagnen is hekkensluiter op plaats 100. Op de eerste plaats staat de Amerikaanse Harvard University.

Robots breken record oceaanzwemmen

Vier zwemmende robots hebben het wereldrecord oceaanzwemmen gebroken. Zij ploegden zich als surfboard-met-propeller 3200 zee-mijl (5926 kilometer) over de Stille Oceaan, van San Francisco naar Hawaï. De Pax Wave Gliders moeten in totaal 9000 mijl halen. Twee robots gaan naar Japan, de andere twee moeten in Australië uitkomen.

Felix Baumgartner FOTO RED BULLSTRATUS

Sprong met 586 kilometer per uur

De Australische skydiver Felix Baumgartner bereidt zich goed voor op het wereldrecord hoogste vrije val. Donderdag sprong hij van een ballon op 22 kilometer hoogte, haalde maximaal een snelheid van 586 km/u en landde na acht minuten in New Mexico in de VS. Met de sprong testte hij zijn materiaal voor een poging vanaf 36 kilometer.

Teun van de Keuken

Denkers

Ik wil niet opscheppen, maar mijn positie in de maatschappij is enorm gestegen sinds ik columnist ben. Dat merk ik aan de enorme stapels uitnodigingen die op mijn deurmat ploffen voor een sprankelend debatje hier en een highbrow opening daar.

Zo werd mij laatst gevraagd mee te doen aan een 'leuk en spannend ding'. Ik ben dol op leuke en spannende dingen, dus dit initiatief had meteen mijn sympathie. Dat filmmaker en PvdA-prominent Eddy Terstall erbij betrokken bleek te zijn, verhoogde de feestvreugde.

Ik was al bijna op de fiets gesprongen om bij Maison Hoogen een smoking te huren, toen ik verder las: 'De gedachte is dat we in een wezenlijke andere tijd leven, met andere groot- en snelheden, dat daar een nieuw verhaal voor moet komen en dat de politiek dat laat liggen.'

Ik snapte er niks van. Een andere tijd dan welke? Dan vóór de industriële revolutie? Me dunkt. Wat zou dat nieuwe verhaal daar dan aan moeten veranderen en wat lieten de politici precies liggen?

'Wij plannen een dag waar we honderd scherpe denkers bij elkaar halen om over zes thema's

Om met Matthijs van Nieuwkerk te spreken: 'Dit wordt niks'

nieuwe uitgangspunten te definiëren. Dat bundelen we en bieden het aan aan de politieke kaste.'

Kijk, dat lijkt er weer meer op. Dat 'aan aan' is weliswaar lelijk geformuleerd, maar je moet wel een enorme kniesoor zijn om daar op te letten als '100 scherpe denkers' hun krachten gaan bundelen om het probleem van de andere groot- en snelheden te lijf te gaan. Een historisch moment. Zal de politieke kaste nog een oog dichtdoen?

Maar wie zijn volgens de organisatie – Eddy Terstall en een man van *De Groene Amsterdammer* – dan de 100 meest scherpe denkers van ons land? Ik dus, dat lijkt mij evident, maar ook anderen: Lodewijk Asscher (politieke kaste), Tofik Dibi (politieke kaste), Mirjam Sterk (politieke kaste), Jeanine Hennis (politieke kaste), Sophie Hildbrandt (BNN-oudere jongere), Jeroen Pauw (Jeroen Pauw) en Naema Tahir (censuurpropagandist).

Om met de scherpe denker Matthijs van Nieuwkerk te spreken (waarom staat hij overigens niet op de lijst?): "Dit wordt niks."

t.vandekeuken@parool.nl

FOTO'S RÉNIE VAN DE PUTTE

De 'humanitaire' daad was opgevalen bij Halil Pasja, een invloedrijke man aan het Ottomaanse hof en aanvoerder van de Ottomaanse vloot in de Middellandse Zee. De aflevering van de Turkse gevangenen bleek indruk op hem te hebben gemaakt. Hij zocht enkele keren persoonlijk contact met vertegenwoordigers van de Staten. Tussen 1608 en 1610 kwamen ook diverse Hollanders bij hem op bezoek in Istanboel. Halil Pasja promoveerde rond 1610 naar de Turkse Staatsraad, het hoogste staatsorgaan. Daar slaagde hij erin sultan Ahmet I te overtuigen nauwere diplomatieke banden met de jonge Republiek aan te knopen.

Eind 1610 ontving men in Holland vanuit Istanboel een verzoek tot wederzijds contact. Niet lang daarna vertrok een delegatie naar Istanboel, onder aanvoering van één van de belangrijkste diplomaten die men had, Cornelis Haga. De buit die

Haga uiteindelijk in Istanboel binnenhaalde, was niet gering. De sultan verleende de Hollanders enorme handelsprivileges. Hollandse kooplieden genoten vanaf dat moment zelfs meer vrijheden dan hun Venetiaanse, Engelse of Franse concurrenten. Ook bij de bescherming van de VOC-vloot tegen de Barbarijse kapers boekte Haga succes. Eén van de eerste hoofdstukken in het officiële document, de *Capitulatie*, waarvan het origineel bewaard

De buit die hij in Istanboel binnenhaalde, was niet gering

wordt in de KB in Den Haag, handelt zelfs daarover.

Haga bleef ruim een kwart eeuw onze man in Istanboel. Het verdrag met zijn handtekening bleef van kracht tot aan het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog.

De langdurige vriendschappelijke band die Nederland met de Ottomaanse heersers onderhield, was vooral in de zeventiende eeuw van groot belang voor de Nederlandse handel. In de eeuwen daarna nam dat belang weliswaar af, maar Nederland heeft ook daarna nog vaak geprofiteerd van de handelsprivileges zoals die in 1612 waren vastgelegd. Zo heeft de Nederlandse Handelsmaatschappij van koning Willem I (de voorloper van de ABN) nog in de negentiende eeuw enorme kapitalen verdiend met de export van Turkse opium.

De breuk in de relaties, die optrad na de val van het Ottomaanse Rijk,

duurde maar kort, want al in 1924 erkent Nederland de nieuwe Turkse Republiek. Dan worden nieuwe, ook weer voor Nederland gunstige, handelsverdragen gesloten tussen de twee landen.

De viering van vierhonderd jaar relaties tussen Nederland Turkije dit jaar mag dan aan de bewoners van Turkije voorbijgaan, er is voldoende aanleiding op nationaal niveau bij dit feit stil te staan. Al was het alleen maar om ons te realiseren dat Nederland al die eeuwen eenzijdig profijt heeft gehad van de vierhonderd jaar geleden getekende overeenkomst.

Op 6 juni is in de Grote Kerk van Schiedam, waar Haga begraven ligt, de herdenking. Op die dag verschijnt ook de biografie *Cornelis Haga pionier en diplomaat in Istanboel* van de historicus Ingrid Vlis en Hans van der Sloot.